

ZAKLADI SVETE TROJICE

Občasna razstava v Pokrajinskem muzeju Maribor

Med septembrom 2013 in marcem 2014 je bila v razstavišču Kino Partizan na ogled občasna razstava Pokrajinskega muzeja Maribor z naslovom Zakladi Svete Trojice. Nastala je v sodelovanju s frančiškanskim samostanom Sveta Trojica v Slovenskih goricah in je rezultat terenskega dela kustosov, ki so v letih 2012 in 2013 evidentirali več kot 1000 predmetov. Zbirka tega samostana sodi med najdragocenejše in najboljše ohranjene zbirke v Sloveniji. Najstarejši predmeti izvirajo iz 17. in 18. stoletja. Mlajši, predvsem tisti z začetka 20. stoletja, pa so še v vsakdanji rabi. Z razstavljenimi predmeti smo želeli opozoriti na del bogatih zakladov, ki jih hrani samostanska zbirka.

Razstavo smo razdelili na tri dele: prvi del nas popelje v burno zgodovino samostana, v čas avguštincev in frančiškanov, njihovih simbolov in dragocenosti. V drugem delu so poudarjena romanja k Sveti Trojici kot enem najpomembnejših romarskih središč na slovenskem Štajerskem. Ob tem so na ogled pomembne votivne podobe, relikviariji in znamenita črna loretanska Madona. Obe zgodbi povezuje mistični svet liturgičnih oblačil in drugih paramentov, ki nas popeljejo v čas baročnega razcveta, razlagajo pomene liturgičnih barv in krščanskih simbolov ter odstirajo skrivnosti pomenljivih prošenj.

Frančiškanski samostan v Sveti Trojici v Slovenskih goricah ima zelo razgibano zgodovino. Najprej je bila nad današnjim trgom postavljena zgolj skromna lesena kapelica, posvečena Svetemu Duhu. Leta 1636 so začeli zidati novo cerkev, ki so jo posvetili Sveti Trojici. Legenda pripoveduje, da so se za spremembo odločili, ker so domačini ob večerih na hribu velikokrat videvali svetili tri enake luči, po drugi različici pa tri enake zvezde. Proti koncu 17. stoletja so avguštinci pozidali samostansko poslopje, leta 1693 pa so pod pokroviteljstvom negovske grofice Marije Elizabete Trauttmansdorf ob severni strani cerkve zgradili še loretansko kapelo. Kapela s Črno Marijo je bila postavljena v zahvalo, ker se je dežela po dolgem obdobju otrsela turške nevarnosti. Marijin kip so v kapelo slovesno namestili leta 1694, ko so v ta namen pripravili veliko procesijo, ki je potekala od Svetih Treh Kraljev pri Benediktu do Svete Trojice.

Zaradi vedno večjega obiska romarjev je postala prvotna cerkev s kapelo občutno premajhna, zato so se avguštinci leta 1735 odločili, da bodo cerkev prezidali in povečali. Veliko večja cerkev, zgrajena v baročnem slogu, je bila dokončana leta 1780, ko so na pročelju postavili še nova zvonika.

Usoda je hotela, da je bila cerkev dograjena, tik preden je cesar Jožef II. začel izvajati svoje reforme, s tolerančnim patentom pa je med drugim ukinil tudi številne božje poti in samostane. Z novo uredbo je bila sprememb deležna tudi Sveta Trojica. Ljudje se novim razmeram niso hoteli v celoti podrediti, še naprej so prihajali k Sveti Trojici in organizirali procesije. Leta 1854 so samostan prevzeli bratje frančiškani in zanj skrbijo še danes.

O priljubljenosti trojiškega svetišča je nekoč pričala tudi zakladnica, v kateri so shranjevali zlate in srebrne darove ljudi. Poleg darov, ki so bili shranjeni v loretanski kapeli, so omenjene tudi

tri bogato okrašene krone, s katerimi je bila kronana milostna podoba. Kronana sta bila tudi loretanska Marija in Jezus v njenem naročju.

O nekdanji pomembnosti cerkve govori podatek, da se je tam dnevno bralo po štirinajst maš. V enem izmed poročil lahko preberemo, da je Sveti sedež leta 1700 za veliki oltar potrdil privilegij, s katerim je bil obdarovan s popolnim odpustkom za verne duše. Pogoj za to je bil, da se dnevno bere štirinajst maš. Na podlagi tega lahko sklepamo, da so k Sveti Trojici hodili maševat tudi duhovniki iz sosednjih župnij oziroma širše okolice, saj je bilo domačih patrov v vseh obdobjih premalo. Le v najboljših časih je tam živelo in delalo po dvanajst patrov, večinoma pa manj.

Samostansko zbirko v Sveti Trojici lahko tematsko razdelimo na dva zaokrožena dela. Prvi del zajema liturgični tekstil in šteje 497 predmetov. Med njimi najdemo mašne plašče, albe, dalmatike, pluviale, stole, maniple, pale, burse, velume in bandere. Najstarejši predmeti so iz 17. in 18. stoletja. Med njimi je zagotovo posebnost mašni plašč iz purpurno rdeče svile, okrašen z zlatimi in srebrnimi vezeninami. Plašč smo časovno postavili v drugo polovico 17. stoletja.

Drugi del zbirke zajema liturgično posodje, kiparska in slikarska dela, relikviarije in votivne slike. Med temi predmeti je zagotovo izjemnih nekaj votivnih slik iz 17., 18. in 19. stoletja ter že omenjeni kip Črne Marije z detetom in srebrn tolčen križ z enainvajsetimi angelskimi glavicami s konca 17. stoletja. O zgodovini samostana nam na poseben način priča tudi zbirka stampiljk in žigov iz srede 18. stoletja pa vse do danes. Zaposleni v Pokrajinskem muzeju Maribor smo samostansko zbirko popisovali med novembrom 2012 in majem 2013. Skupaj smo evidentirali in dokumentirali 1059 predmetov.

Ob razstavi smo pripravili tudi pester spremljevalni program: otroške delavnice, predavanja kustosov in zunanjih strokovnjakov, predstavitev vezenja z zlato nitjo in tematska vodstva po razstavi. Ob razstavi je bila septembra 2013 v Sveto Trojico organizirana tudi strokovna ekskurzija, ki so se je udeležili predvsem redni obiskovalci mariborskega Pokrajinskega muzeja.

* Tadej Pungartnik, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., kustos, Pokrajinski muzej Maribor, 2000 Maribor, Grajska ulica 2, tadej.pungartnik@pmuzej-mb.si.